

## NIEUW KB OP DE BESCHERMING VAN VARKENS IN VARKENSHOUDERIJEN

De voorbije 15 jaar is de consument, en daardoor ook de wetgever, meer aandacht gaan besteden aan het stimuleren van het welzijn van landbouwhuisdieren. Aan het eind van de jaren '80 werden de eerste stappen gezet om een welzijnswet voor dieren op te stellen, zowel op nationaal als op Europees gebied.

Deze welzijnswet werd opgesteld voor alle landbouwhuisdieren. In deze nieuwsbrief beperken we ons tot de regelgeving met betrekking tot de zeugenhouderij. Het nieuwe 'Koninklijke besluit betreffende de bescherming van varkens in varkenshouderijen' van 15 mei 2003, gebaseerd op de Europese richtlijnen 2001/93/EG en 2001/88/EG, bepaalt o.a. dat groepshuisvesting verplicht is voor elke nieuwe drachtige zeugenstal die er wordt gebouwd. Vanaf 2013 zal dit voor alle bedrijven verplicht worden. Maar er is nog veel meer voorzien in dit nieuwe KB. Hieronder schetsen we een kort overzicht van de belangrijkste implicaties van deze nieuwe welzijnswetgeving.

### MINIMUMVOORSCHRIFTEN VOOR OPPERVLAKTE EN VLOEREN

Voor biggen en vleesvarkens worden de minimum oppervlaktenormen in functie van het levend gewicht van het KB van 23/06/'94 bevestigd. Bovendien voorziet het huidige KB voor betonnen roostervloeren eveneens in maximale groottes van spleetbreedte en minimale balkbreedtes in functie van de leeftijd van de gebruiksvarkens.

**Tabel 1:** minimaal vereiste vloeroppervlakte voor elk gebruiksvarken

Levend gewicht (kg)	m <sup>2</sup>
tot 10	0,15
van 10 tot 20	0,20
van 20 tot 30	0,30
van 30 tot 50	0,40
van 50 tot 85	0,55
van 85 tot 110	0,65
meer dan 110	1,00

**Tabel 2:** spleet- en balkbreedte voor betonnen roostervloeren

productiegroep	maximale spleetbreedte	minimale balkbreedte
biggen tot spenen	11 mm	50 mm
spenen tot 10 weken	14 mm	50 mm
vanaf 10 weken	18 mm	80 mm
zeugen	20 mm	80 mm

### VERPLICHTE GROEPSHUISVESTING VOOR DRAGENDE ZEUGEN!

Groepshuisvesting voor fokvarkens wordt verplicht gedurende de periode vanaf 4 weken na de inseminatie tot 1 week voor de verwachte werpdatum. Uitzonderlijk mogen dieren die bijzonder agressief zijn, die aangevallen werden door andere zeugen, of deze die ziek of gekwetst zijn, tijdelijk in individuele hokken worden gehouden. Op bedrijven met minder dan 10 gelten en zeugen geldt er geen verplichting tot groepshuisvesting. Bij deze 2 uitzonderingen geldt wel dat de zeugen en gelten op deze bedrijven zich gemakkelijk moeten kunnen omdraaien in hun individuele box.

Verder moeten de zeugen en gelten steeds toegang hebben tot los materiaal om om hun natuurlijk exploratiegedrag tot wroeten en spelen te kunnen ontplooiën. Als los materiaal hiervoor kan o.a. stro, hooi, hout, zaagsel, compost van champignons, turf of een mengsel van het voorgaande worden gebruikt.

### BOUWEN VAN AANBINDSYSTEMEN VERBODEN

Op dit ogenblik is het bouwen of installeren van aanbindsystemen voor zeugen en gelten verboden. Het aanbinden van zeugen en gelten aan de nek is op dit ogenblik ook niet meer toegelaten. Vanaf **1 januari 2006** is het aanbinden van zeugen en gelten definitief verboden.



Aanbinden van zeugen wordt verboden in 2006 (foto: T. Vandepoel)

### **MEER VLOEROPPERVLAKTE PER DIER**

Drachtige zeugen en gelten moeten over duidelijk meer vrije vloeroppervlakte beschikken, met name 1,64 m<sup>2</sup> per gelt en 2,25 m<sup>2</sup> per drachtige zeug. Indien fokvarkens in groepen van minder dan 6 dieren worden gehouden, moet de vrije vloeroppervlakte met 10 % verhoogd worden. Het beschikbare vloeroppervlak wordt dan 1,80 m<sup>2</sup> en 2,50 m<sup>2</sup>. Bij groepen met 40 dieren of meer wordt de beschikbare vloeroppervlakte verminderd met 10% tot respectievelijk 1,50 m<sup>2</sup> en 2 m<sup>2</sup> per dier. Opdat de dieren zich vlot zouden kunnen bewegen, dienen de hokken minstens 2,8 m lang te zijn; voor groepen met minder dan 6 dieren moeten de zijden minstens 2,4 m zijn. Ook de berenhokken moeten zodanig geconstrueerd worden dat de beren zich vlot kunnen omdraaien en ze moeten bovendien andere varkens kunnen horen, zien en ruiken. De vrije vloeroppervlakte van de hokken moet minstens 6 m<sup>2</sup> bedragen. Als de beer in zijn hok ook moet dekken, dan moeten vanaf **1 januari 2005** deze berenhokken minstens 10 m<sup>2</sup> groot zijn en vrij van alle obstakels. Verder wordt expliciet vermeld dat een deel van de totale vloeroppervlakte (de ligplaats voor de beer) dient te bestaan uit een dichte vloer of voorzien van een mat of stro

### **GEEN VOLROOSTER**

Fokvarkens mogen niet langer op volroostervloeren worden gehouden. Voor zeugen en gelten in groepshuisvesting moet de vrije vloeroppervlakte voor tenminste 0,95 m<sup>2</sup> per gelt en 1,30 m<sup>2</sup> per zeug bestaan uit een dichte vloer. Onder een dichte vloer wordt verstaan dat deze maximaal 15% bestaat uit afvoeropeningen. Indien betonnen roostervloeren worden gebruikt bij varkens die in groepen worden gehuisvest dan moeten deze voldoen aan bepaalde afmetingen;

m.n. een balkbreedte van tenminste 80 mm en een spleetbreedte van ten hoogste 20 mm..

### **KRAAMHOKKEN**

Kraamhokken waarin de zeugen zich vrij kunnen bewegen moeten voorzien zijn van een constructie ter bescherming van de biggen. Een deel van de vloer moet bestaan uit een dichte vloer of bedekt zijn met een rubberen mat of ingestrooid zijn met stro of een ander materiaal dat voldoende isolatie biedt en moet voldoende groot zijn opdat alle biggen tegelijkertijd kunnen neerliggen. Rond het kraamhok moet er ook voldoende ruimte zijn voor de biggen om te kunnen zuigen

### **DE BIGGEN**

Biggen mogen in regel niet worden gespeend voordat ze 28 dagen oud zijn. Een uitzondering hierop wordt toegestaan wanneer het welzijn of de gezondheid van de zeug of van de biggen in het gedrang komt. Hierbij mogen de biggen evenwel ten hoogste zeven dagen vroeger worden gespeend. Kastreren zonder verdoving, couperen van de staarten en het verkleinen van de hoektanden moet gebeuren tijdens de eerste levensweek. Bovendien is het zo dat het couperen van de staarten en het verkleinen van de hoektanden niet systematisch mogen gebeuren, maar alleen wanneer bepaalde kwetsuren aan de tepels van de zeug of aan de oren of staart van andere varkens worden geconstateerd. Biggen, maar ook andere varkens, van meer dan twee weken oud moeten permanent over voldoende vers water kunnen beschikken.

### **DE VARKENSSTALLEN**

Constant of plotseling lawaai in varkensstallen moet worden voorkomen. In het gedeelte van het gebouw waar de varkens gehuisvest zijn, moet een continu geluidsniveau van 85 dBA of hoger worden vermeden..

Verder moeten de varkens over voldoende licht kunnen beschikken. De lichtintensiteit moet tenminste 40 lux bedragen gedurende tenminste 8 uur per dag. Teneinde voldoende natuurlijke lichtval toe te laten moeten in alle stallen die na 1 januari 2003 gebouwd worden, lichtdoorlatende openingen in dak en/of muren voorzien worden waarvan de totale oppervlakte niet kleiner mag zijn dan 3% van de vloeroppervlakte.

De varkensstallen moeten zo gebouwd zijn dat de varkens andere varkens kunnen zien. Hierop wordt één uitzondering toegestaan: in de laatste week voor het werpen en tijdens het werpen mogen

zeugen en gelten uit het gezichtsveld van andere soortgenoten worden gehouden.

Het opvangen, opslaan en behandelen van de mest op de varkensbedrijven moet op een zulkdanige manier gebeuren dat de varkens niet blootgesteld worden aan allerlei gassen die de gezondheid van de dieren kan schaden.

### ***SAMEN UIT DE POT OF ELK ZIJN EIGEN BORD ?***

Wanneer varkens in groep worden gevoederd, moeten allemaal tegelijk kunnen eten. Varkens willen immers van nature uit gelijktijdig voedsel opnemen. Hierop wordt wel een uitzondering gemaakt als de zeugen beschikken over een automatisch individueel voedersysteem of wanneer ze ad lib voeder kunnen opnemen. Wel geldt voor alle systemen dat de dieren minstens éénmaal per dag moeten worden gevoederd.

Het voedersysteem in de groepshuisvesting moet zodanig geconstrueerd zijn dat de zeugen of gelten voldoende voeder tot zich kunnen nemen en dit zelfs in aanwezigheid van concurrenten. Om het mogelijk hongergevoel te verminderen en dus het welzijn van de dieren te verbeteren, moeten alle guste en drachtige zeugen en gelten naast een energierijk voeder ook een toereikende hoeveelheid bulk- of vezelrijk voer krijgen.

### ***WIE IS DE STERKSTE ?***

Eén van de problemen bij groepshuisvesting is het vormen van een hiërarchie of sociale rangorde in de groep. Dit leidt vaak tot agressief gedrag, wat op zijn beurt kan leiden tot beenwerkproblemen en beschadigingen (huid, klauw, oor, staart,...). Deze agressieve reactie is meestal van korte duur. Varkens die zich voortdurend agressief gedragen; evenals deze die het slachtoffer zijn van agressief gedrag moeten uit de groep tijdelijk verwijderd (kunnen) worden en in individuele boxen worden gehouden. In dit geval moet het dier zich in de aparte box gemakkelijk kunnen omdraaien.

### ***OP EEN BEDJE VAN STRO ?***

Van nature wroeten dieren in de aarde. In een stal kan het aanbieden van stro hiervoor een alternatief bieden. Het wroeten in stro is een afleiding, waardoor agressie (staartbijten) tussen dieren, en ander stereotiep gedrag veel minder voorkomt. Het vormt tevens een goede isolatie, een gezonde en warme ligplaats en het kan dienst doen als ruwvoer, waardoor het hongergevoel wordt verminderd.

Indien wordt geopteerd voor een groepshuisvestingssysteem op stro, moet men er rekening mee houden dat er gemiddeld per zeug en per dag ruim 1 kg stro nodig is. Dit komt neer op circa 400 kg per zeug per jaar. Een tekort aan stro leidt onvermijdelijk tot vuile dieren. Belangrijk is dat er gezond en proper stro wordt gebruikt. Er worden bovendien best geen harde scherpe strosoorten (vb. roggestro) genomen. Deze kunnen huid- en uierbeschadigingen veroorzaken. In de nabijheid van biggen is het ook beter om gehakseld of gesneden stro te gebruiken. In lange stengels kunnen biggen zich namelijk vastknopen en zo niet meer tijd vluchten als de zeug wil gaan liggen.

### ***PRO EN CONTRA, EEN OVERZICHT:***

- + Meer mogelijkheid tot bewegen. Varkens moeten kunnen beschikken over een omgeving die beantwoordt aan hun behoeften inzake lichaamsbeweging en exploratief gedrag.
- + minder klauwproblemen; door meer bewegingsmogelijkheden zal het probleem van lange teennagels niet meer voorkomen.
- + zeugen vlotter in omgang en zullen ook vlotter gaan (dus ook minder problemen bij het verhokken)
- + Minder honger. Garantie dat elke zeug voldoende voedsel kan opnemen.
- + de zeug verdraagt een kouder stalklimaat.
- + diervriendelijk, ook naar de buitenwereld toe
- + sommige systemen laten individueel, computergestuurd voederen toe (dus in functie van behoefte en conditie)
- + Meer sociaal contact met andere varkens als ze vrij kunnen bewegen en een afwisselende leefomgeving hebben.
- Tijdelijke daling productieniveau bij overschakelen naar groepshuisvesting.
- aanpassingsproblemen voor zowel varkenshouder als dier.
- Meer ziektes door gebruik van stro en het samenleven.
- Meer agressie door vorming van hiërarchie. Telkens er nieuwe zeugen (terugkomers, gespeende zeugen) in de groep gebracht worden, moet de rangorde terug bepaald worden
- Meer beenwerkproblemen en klauwbeschadiging wanneer er veel onrust en agressie in de groep is.
- Verwerpingen kunnen in grote groepen soms moeilijk waar te nemen zijn.

## **WAT BETEKENT DIT VOOR DE ZEUGENHOUDER?**

Het vriendelijk uiterlijk van de groepshuisvestings-systemen kan wel gunstig zijn voor de maatschappelijke acceptatie van de varkenshouderij. Een ander belangrijk aspect is de opinie van buitenlandse markten. De houding van de exportlanden ten opzicht van dierlijk welzijn bepalen mee de evolutie van bedrijfsystemen in de varkenshouderij.

Maar de keuze voor een bepaald groepshuisvestingssysteem moet weloverwogen en goed doordacht gebeuren. Welke keuze er ook gemaakt wordt, extra investeringen zullen nodig zijn. Door deze nieuwe welzijnswetgeving moet er meer vrije vloeroppervlakte per zeug zijn. Dit kan niet altijd in dezelfde stal worden gerealiseerd. Er zal dan maar één oplossing zijn, en dat is de bestaande stalconstructie vergroten (door renovatie en/of nieuwbouw), wat extra investeringen met zich meebrengt.

En voor een varkenshouder is in de eerste plaats de rendabiliteit van zijn investeringen van belang.

### **OMSCHAKELEN DAN MAAR, MAAR HOE?**

Er worden momenteel verschillende systemen voor groepshuisvesting aangeboden op de markt. Het zal echter niet eenvoudig zijn om binnen dit aanbod een gepaste keuze te maken voor uw bedrijf. Het is duidelijk dat geen enkel systeem het beste is. Uw keuze voor een gepast systeem zal mee bepaald worden door uw eigen bedrijfssituatie en uw eigen voorkeuren. Opteer je voor renovatie of nieuwbouw, kies je voor stabiele of dynamische groepen, wil je al dan niet stro of een computergestuurd systeem, wil je werken met kleinere groepen of niet, ... allemaal vragen die uw keuze voor een bepaald systeem zullen beïnvloeden.

Om u hierbij te helpen zal in de volgende nieuwsbrief een overzicht gegeven worden van de meest voorkomende systemen met telkens hun typische kenmerken, aangevuld met praktijkervaringen.

### **SAMENVATTING**

Het is nu verboden om:

- zeugen en gelten aan de nek aan te binden.
- nieuwe aanbindsystemen voor zeugen en gelten te bouwen of te installeren



Zeugen in groepshuisvesting op stro (Foto: R. Vangeel)

Volgende bepalingen zijn van toepassing op alle bedrijven (en bedrijfsgebouwen) die na 1 januari 2003 voor het eerst in gebruik worden genomen, of die na deze datum gebouwd of verbouwd worden:

- de bepalingen m.b.t. de balk- en spleetbreedtes van betonnen roostervloeren;
- de bepalingen m.b.t. het verplicht in groep houden van zeugen en gelten vanaf vier weken na inseminatie tot één week voor de verwachte werpdatum
- de bepalingen m.b.t. de minimale vrije vloer ruimte van in groep gehouden zeugen en gelten na inseminatie
- de bepalingen m.b.t. het permanent kunnen beschikken over voldoende los materiaal
- de bepalingen m.b.t. het gemakkelijk kunnen omdraaien in een aparte box van deze dieren die tijdelijk individueel worden gehuisvest

Vanaf 1 januari 2006 is ook het aanbinden aan de borst van zeugen en gelten verboden.

Vanaf 1 januari 2013 zijn al deze bepalingen van toepassing op alle bedrijven.

---

Deze nieuwsbrief is een uitgave van KILTO vzw in het kader van de demonstratieprojecten duurzame landbouw van de ALT.

Samenstelling en eindredactie: Jos Van Thielen  
Werkten mee aan deze nieuwsbrief: T. Tyberghien, T. Vandepoel, G. Vrans  
email voor opmerkingen: jos.vanthielen@khk.be



*Dit demonstratieproject wordt medegefinancierd door de Europese Unie en de Administratie Land- en Tuinbouw van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap*

